

Edith Piaf: Passeig amb l'amor i la mort

Els aniversaris sempre són un bon pretext per recordar i omplir de papers les pàgines de diaris i revistes. En aquest cas, no calia. La seua veu, avui com ahir, continua fent-nos vibrar. Ara es compleix un quart de segle de la desaparició de la petita gran dama: Edith Piaf.

Carles Gàmez

«**E**dith és un ocell: la seua veu torbarà el món durant segles». Amb aquestes paraules Jean Cocteau profetitzava el mite Piaf. Curiosament el destí va voler que l'escriptor morira unes hores després de la cantant. Ara se'n compleix un quart de segle.

Segurament poques cantants —Judy Garland, Billie Holiday— han aconseguit traspasar els murs de la història per convertir-se en llegenda. Edith Piaf ho va fer. Potser perquè en la seua vida s'abracen la glòria i la misèria, el triümf absolut a una i altra banda de l'Atlàntic i la tragèdia. Dues cares insistents que l'acompanyaran al llarg de la seua carrera, truncada als quaranta-vuit anys. Símbol de tota una època, ella és la memòria d'un París que encara perdura; una ombra que plana sobre les llambordes de Pigalle. Un buit que encara plora el país veí.

La vida en rosa

Filla d'un contorsionista alcohòlic i d'una venedora ambulante italiana, Giovanna Gassion deambularà per una infantesa a mig camí entre Dickens i Genet. Molt aviat queda sota la tutela de la seua àvia, una dona algeriana que s'havia guanyat la vida fent de domadora de puces; als quatre anys la petita Giovanna està a punt de perdre la vista, que recobrarà miraculosament durant una peregrinació a l'església de Santa Teresa de l'Infant Jesús a Lisieux. Només té deu anys quan comença a cantar pels carrers parisencs

Una ombra que encara plana sobre les llambordes de Pigalle.

per guanyar-se la vida. Una veu prodigiosa i patètica s'escapa torrencialment d'un cos diminut, malaltís, que entona La Marsellesa repetidament...

La seua adolescència transcorre entre l'aristocràcia de barri, pinxos, prostitutes, lladregots, companys de viatge i vetlades nocturnes. *Dancings*, cinemes o els mateixos carrers parisencs li serveixen d'escenari. L'infortuni torna a creuar-se en la seua vida:

als dos anys mor la seua filla Cecelle d'una meningitis. Providencialment el destí posa en el seu camí l'empresari Louis Leplée, amo d'un cèlebre cabaret, le Gernys, que canviarà el seu rumb. Edith debuta en aquell cabaret, entre el públic hi ha Maurice Chevalier, La Mistinguette, Fernandel... L'estrella Piaf acaba de nàixer. Aclamada com la reina de París, la *Môme* —així l'ha batejada Leplée— és el rostre del dolor, i la seua veu, esquinçada es dreça entre les misèries...

Himne a l'amor

Amb la mateixa força que canta l'adversitat Edith Piaf ho farà amb l'amor, un amor fet de ferides i sofriments, que se succeiran, com les cançons, al llarg de la seua vida. Els homes desfilen i s'esborren en una cadència intermitent d'esperances, amors *fous*, depressions i tragèdies. Amb uns, Edith serà la protectora i el seu llit un trampolí per saltar a la fama, altres, una passió efímera, que abandona capritxosament com un joguet usat. Edith passa de l'efervescència infantil a l'egoisme més puèril amb el seus amants.

En la llista, noms com Paul Meurisse, Eddie Constantine, André Pousse, Toto Gerardin, Jacques Pils —amb qui es casarà el 1952, i que moriria el 1956—, Raymond Asso, un altre personatge clau en la seua vida, que l'estimarà perdudament en un amor impossible, Charles Dumont, autor d'alguns dels seus èxits més clamorosos i responsable de la seua *resurrecció*.

Hi haurà també un gran amor, sens dubte el més gran, el de la *Môme* amb el boxejador Marcel Cerdan —Claude Lelouch realitzaria un film amb el títol *Edith i Marcel* sobre el seu romanç—, un altre amor marcat pel signe de la tragèdia. El boxejador moria

en un accident, en estavellar-se l'avió amb què viatjava a les illes Açores. A Nova York cantava Edith Piaf, amb qui anava a reunir-se. Anys més tard, Marlene Dietrich ho relataria en les seues memòries: «Tinguerem de despertar-la a l'hora prevista i comunicar-li la desgràcia. Després, arribaren els metges i els medicaments. Jo estava convençuda que anul·laria l'espectacle a Versailles, però ella no

volia, s'atendria al contracte. Vaig obeir-la, però vaig jutjar absolutament necessari demanar al director d'orquestra que suprimira de l'espectacle l'«Hymne à l'amour», però ella havia decidit cantar-la. Com tot el món, tenia por d'un fragment d'aquesta cançó: «Si mors, jo moriré també». Va cantar com si res no haguera passat, no donant mai la impressió de doblegar-se a la dura llei de l'espectacle: «L'espectacle ha de continuar». Es va servir del seu dolor, del seu sofriment, de la seua tristesa per cantar encara millor que de costum».

L'actriu alemanya mantindrà amb la Piaf una intensa relació, trencada a causa de l'addicció a les drogues per part de la Piaf. Edith és també la cantant que ajuda les *joves promeses*: Aznavour, Bécaud, Enrico Macias, Moustaki —autor de l'emblemàtica «Milord»—, i Yves Montand. Gràcies a ella la carrera del cantant donarà un gir radical. Piaf l'aconsella d'eixamplar el seu repertori, fins aquell moment compost d'estàndards americans, per un de més autèntic. És també de la mà de la cantant amb qui farà el seu debut cinematogràfic. En el moment del rodatge d'*Étoiles sans lumière*, l'idil·li Piaf-Montand es troba en el zenit. Tant un

com l'altre estan fets de la mateixa raça, d'origen humil, s'han traçat un camí ambició, creuat molt sovint pel sofriment.

Un any abans de morir, Edith es casa amb Theo Sarapo, és el seu últim moment de felicitat. La cantant només és una tènue ombra negra, consumida per l'alcohol, la droga, les medecines. Monica Lange, autora d'*Histoire de Piaf* ho conta així: «Amb aquesta energia sobrenatural, Piaf inicia la *tournee*. Per estimular-se, pren muntanyes de píndoles. Cau sobre l'escena. S'oblida de les lletres. Comença a embarbussar. Demana perdó al públic. Torna a caure. Se la substitueix. Tot és terrible. Exhibicionista de la mort, com abans havia estat de la misèria i de l'amor...».

Des de la seua mort, vanament s'ha intentat buscar-ne una successora. Vint-i-cinc anys després, França es prepara per celebrar l'any Piaf. Entre d'altres esdeveniments hi ha la presentació d'un film inèdit de la cantant, que recull les seues intervencions en el popular xou americà d'Ed Sullivan, a més un film de muntatge *Edith raconté Piaf* de Gilles Delannoy. D'altra banda, el Teatre Châtelet de París es convertia en centre de reunió d'una sèrie d'artistes aplegats sota el nom de l'estrella:

Yves Montand, Charles Aznavour, Enrico Macias, Johnny Halliday, Serge Lama, Mireille Mathieu... La plana major de la cançó francesa la recordava a través de les seues cançons, encara que fóra en versió *doblada*.

¿Quin va ser el secret de la petita dama de negre? Com ho recordava Richard Cannavo a la revista *Paroles et musique*: «Lluny de tractar de forjar-se un personatge, una imatge, es va acontentar de no ser més que ella mateixa, una dona de carn i de sang, de cor i d'ànima, que es va oferir tal com era, sense dissimular res». □

Yves Montand amb Piaf, en el zenit.